

1

2

3

Mala čigra

// Iztok Škornik

Pridevnik »mala« tej vrsti ptice gracilnega videza povsem ustreza, čeprav se v letu zdi veliko večja. Elegantnost, vztrajnost, skrbnost, prepirljivost in lepota so njene velike opisne lastnosti. Mala čigra (*Sternula albifrons*) sodi med ogrožene evropske vrste. V Sloveniji je izjemno redka in lokalna gnezdilka. V preteklosti je gnezdila na območju prodišč velikih rek v severovzhodni Sloveniji. Danes gnezdijo le v Sečoveljskih solinah. Z malo čigro se med svojim delom srečujem vse od leta 1985, ko je pričela gnezditi v solinah.

Mala čigra je pri nas poletna vrsta, ki hladno polovico leta preživi ob obalah tropske Afrike. V Sečoveljskih solinah jo lahko opazujemo med 15. aprilom in 1. septembrom, ko nad plitvim obrežnim morjem ali solinskimi kanali in večjimi bazeni lovi večinoma ribe solinarke (*Aphanius fasciatus*), občasno pa tudi druge manjše vrste rib.

Šele po 15 letih gnezdenja 44 gnezdečih parov

Več kot deset let od čigrinega prvega gnezdenja so na območju Sečoveljskih solin gnezdili le trije pari. Nad deset gnezdečih parov prvič beležimo šele v letu 2002. Iz sezone v sezono se je številka povečevala, dokler ni lansko leto gnezdilo že zavidljivih 44 parov.

Mala čigra gnezdijo kolonijsko na peščenih in prodnatih morskih obrežjih ter otokih, pa tudi na obrežjih in otokih jezer in velikih rek v notranjosti. Vendar je zlasti na rekah zaradi uravnave in motenj s strani človeka zelo ogrožena. Najraje dela gnezda na najnižjih, z vodno gladino izenačenih mestih, a je tu tveganje, da bo gnezdo propadlo, veliko. Po do sedaj znanih izkušnjah iz solin je mogoče sklepati, da sta za uspešno gnezditve potrebna ustrezen vodni režim in gnezditveno obdobje brez obilnejših padavin.

V Sečoveljskih solinah mala čigra prične maja z gnezdenjem na nizkih neporaščenih nasipih ali na dnu osušenega solinskega bazena. Redno gnezdijo na južnem delu solin (Fontanigge), pogosto skupaj z navadno čigro (*Sterna hirundo*), občasno pa tudi na severnem delu solin (Lera). Gnezdo je preprosta kotanjica v prsti, obdana s koščki školjčnih lupin in drobirja. Včasih jajca odloži kar na ploščat kamen ali ilovnato podlago ter s tem tvega, da se bodo jajca poškodovala. Le-ta se namreč po deževju nemalokrat zlepijo s podlago, čigra pa jih pri poskusu obračanja neredko preluknja s kljunom. V leglu so navadno tri jajca, podobna jajcem beločelega deževnika (*Charadrius alexandrinus*), vendar so lise in šare bolj zabrisane. Valje-

nje traja dobra dva do največ tri tedne. Mladiče krmita oba partnerja. Svoj prihod na gnezdo naznanita z značilnim oglašanjem, na katero se vedno lačni mladiči burno odzovejo z odprtimi kljuni in razširjenimi perutmi.

Pomoč malim čigram pri gnezdenju

Da bi izboljšali razmere za boljši gnezditveni uspeh malih čiger, smo v predelu Lere leta 2006 oblikovali peščeno gnezdišče. Na območju 5.000 kvadratnih metrov je bilo oblikovanih 15 otočkov površine kar 1.500 kvadratnih metrov. Območje, ki smo ga zalili z morskovo vodo, pa je bilo še večje. Leto kasneje smo na omenjenem gnezdišču postavili umetne vabnike za čigre, ki smo jih izdelali iz glinice in jih ustrezno pobarvali. Ob njih smo postavili ozvočenje s predvajalnikom. Gnezditvene vabnike v ornitologiji uporabljamo vse od leta 1970, ko je ornitolog Steve Kress pričel s t.i. »socialno privlačnostjo«, tehniko privabljanja kolonijško živečih vrst ptic. Urejenih nadomestnih gnezdišč čigre v solinah niso zasedle. Vzrok za to bi lahko bilo tudi pojavljanje sivih vran (*Corvus cornix*). Leta 2007 nas je ob pregledu gnezdišča namreč čakal ne navaden in pretresljiv prizor. Na peščenih otočkih, kjer smo pred tem postavili umetne glinene vabnike, so ležali le še razbiti koščki umetnih čiger. Ob natančnem pregledu smo ugotovili, da so bile vabe okljudane in obglavljene. Poškodbe, narejene s kljunom, so bile pogoste v predelih oči, vratu in trebuha. Osumljenca ni bilo treba iskati, saj smo vedeli, da so to naredile sive vrane, ki se tod stalno zadržujejo in stikajo za hrano. Ob natančnem pregledu gnezditvenih otočkov smo v pesku opazili globelice, ki so jih nedvomno naredile čigre ob poskusu gnezdenja. Domnevamo, da so namero zaradi sivih vran opustile.

Napori z graditvijo umetnih gnezdišč so se za malo čigro v Sečoveljskih solinah izkazali povsem neuspešni. Gnezdišča čigre očitno zasedajo po svoji izbiri, vedno blizu vode, ne glede na to, da s tem tvegajo slabši gnezditveni uspeh.

Ali bakterija povzroča nihanje populacije male čigre?

Kljub dejstvu, da je splošni populacijski trend male čigre nazadujoč, pa je po mnenju organizacije BirdLife International ne moremo šteti za ogroženo vrsto. V Sečoveljskih solinah število gnezdečih parov počasi narašča, vendar od leta 2003 opažamo izmenjujoče se naraščanje in upadanje števila gnezdečih malih čiger, ki se ponavlja vsako drugo leto. Vzrok temu nihanju bi lahko bil botulizem. To zastropitev povzroča strup bakterije *Clostridium botulinum*. Bakterija živi povsem običajno v zemlji, sladkih in slanah vodah ter celo v črevesju človeka in živali, kjer pa ne povzroča zdravstvenih težav. Če se z bakterijo okužijo živila, bakterija v ugodnih razmerah oblikuje strup, ki deluje na živčni sistem tako, da žival ohromi. Ko je v letu 2007 poginilo nekaj odraslih malih čiger, je veterinarska služba potrdila okužbo s toksinom botulinom. V letih 2006 in 2008 je namreč gnezdilo manj parov kot leto pred tem. Morda je do okužbe prišlo tudi v letu 2003, ko so bile ugodne razmere za razvoj botulizma: mila zima, visoke poletne temperature, daljše sušno obdobje brez padavin, nizke gladine ipd.

Uspešne gnezditvene sezone mali čigri domnevno zagotavljajo stabilnejšo populacijo. Čeprav malo čigro štejejo med vrste z omejenim gnezditvenim območjem in veliko potencialno ogroženostjo je ta majhna čigra razvila še eno pomembno lastnost: njena nadomestna legla, lahko tudi več zapored, so odziv na hitro spreminjajoča pionirska gnezdišča in pomemben mehanizem h krepitvi populacije Sečoveljskih solin. ●

Viri:

- MAKOVEC, T., ŠKORNIK, I. & LIPEJ, L. (1998): Ekološko ovrednotenje in varovanje pomembnih ptic Sečoveljskih solin. – *Falco* 12 (13/14): 5-48.
- ŠKORNIK, I. (1985): Mala čigra *Sterna albifrons* gnezdi v Sečoveljskih solinah. – *Acrocephalus*, 6 (26): 55-56.
- ŠKORNIK, I. (2012): Favnistični in ekološki pregled ptic Sečoveljskih solin. Soline, pridelava soli, Seča.
- ŠTUMBERGER, B. (1982): Gnezditve male čigre (*Sterna albifrons*) ugotovljena tudi v Sloveniji. – *Acrocephalus* 3 (11-12):13-14.

1: Na gnezdišču malih čiger (*Sterna albifrons*) je vselej živahno.

2: Mala čigra v Sečoveljskih solinah z gnezdenjem prične maja. Mladiči se izvalijo po dobrih dveh do treh tednih.

3: Oba starša mladičem pridno prinašata hrano. Svoj prihod na gnezdo naznanita z značilnim oglašanjem, na katero se vedno lačni mladiči burno odzovejo z odprtimi kljuni in razširjenimi perutmi.

4: Najraje gnezdi na najnižjih, z vodno gladino izenačenih mestih, kar pa povečuje možnost, da gnezdo propade, saj voda jajca nemalokrat zalije ali celo odplakne. Večinoma tri jajca so v goli ali le z malo gnezditvenega gradiva nastlani kotanji na tleh izvrstno prekrita.

foto: vse Iztok Škornik